

CIERPLIWY (124) *ai*

cierpliwy, cierpliw (100), **cirpliwy** (24); *cierpliw(y) BierEz* (2), *PatKaz II, GroicPorz, KrowObr* (2), *Leop* (7), *BibRadz* (4), *KwiatKsiąż, KochZg, OrzQuin* (2), *HistRzym* (3), *BiałKat* (2), *BietSpr, KochMon, BiałKaz, CzechRozm* (6), *ModrzBaz* (3), *Calag, SkarŻyw* (14), *StryjKron, CzechEp* (2), *KochBr, KochPam, ArtKanc* (2), *ActReg, Calep* (4), *GrabowSet* (7), *KochAp, KochFrag, LatHar* (2), *WujNT* (11), *WysKaz, SkarKaz* (3), *CiekPotr, GosłCast, KlonFlis, KlonWor* (2); *cirpliwy OpecŻyw* (3), *FalZioł* (2), *BielŻyw* (3), *GlabGad* (3), *WróbŻółt* (2), *LubPs* (5), *KochSat, RejPos, Phil, RybGęśli*; *cierpliwy: cirpliwy BielKron*(1 : 1), *Mącz* (3 : 1).

cierpliwy (122), **cierpliw** (2); *cierpliw KochFrag*; *cierpliwy : cierpliw GrabowSet* (6 : 1).

e pochylone.

comp i sup (2 + 2) -*cierpliwszy. sup nąj-* (1) *CiekPotr*, *n(a)-* (1) *FalZioł*.

sg m N cierpliwy, nąjciepłiwszy (50), *cierpliw* (2); *~ (attrib) cierpliwy* (17); *~ (praed) cierpliwy* (33), *cierpliw* (2); *cierpliw KochFrag*; *cierpliwy: cierpliw GrabowSet* (2 : 1). $\diamond$ *G cierpliwého* (6); -*ého* (1), -(e)go (5). $\diamond$ *D cierpliw(e)mu* (1). $\diamond$ *A cierpliwého* (5); -*ého* (1), -(e)go (4). $\diamond$ *I cierpliwym* (16). *V cierpliwy* (2). $\diamond$ *f N cierpliwą, cierpliwszą* (7). $\diamond$ *G cierpliw(e)j* (1). $\diamond$ *A cierpliwą* (2). $\diamond$ *I cierpliwą* (2). *n N cirpliw(e), n(a)cirpliw(e)sz(e)* (2). $\diamond$ *A cierpliwé* (2); -*é* (1), -(e) (1). $\diamond$ *L cierpliw(e)m* (1). $\diamond$ *pl N m pers cierpliw* (11). *subst cierpliw(e)* (2). $\diamond$ *G cierpliwych* (1). $\diamond$ *A m pers cierpliw(e)* (2). *subst cierpliw(e)* (1). $\diamond$ *I m cierpliwymi* (5), *cierpliwémi* (3); -*ymi KrowObr, RejPos*; -*émi OrzQuin, KochPam*; -*ymi : -émi WujNT* (3 : 1); *~ -émi* (1) *KochPam, -emi* (1) *OrzQuin, -(e)mi* (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII(XVIII) w.

1. *Spokojnie znoszący ból i przeciwności; godzący się z losem; wytrzymały; perpessitus Cn* (52) : *BierEz I; OpecŻyw* 191, [192]; Iełt też zwierzę na cirpliwże, bo gdi ie zabija: nie woła, gdi łtrzią: milczy *FalZioł* IV 2a, 4b; *WróbŻółt* mm8v; *LubPs* A3; [*Job*] Był też y nád przyrodzenie cierpliwy *BielKron* 27v; á wżakoż tak cierpliw byli yż żaden łnich nigdy niezawołał/ áni żadnego boleści á doległości tak cieżkiew znaku popokazał [!], *KwiatKsiąż* N2v; Cierpliwy to iákis vbogi/ ták ná zimnie y defdzu wytrwa *SkarŻyw* 135, 36, 47; *ArtKanc* M15v; *GrabowSet* B2, C2; *WysKaz* 15; Nákoniec y z Tátárov, ktory iełt nayduższy Y nacyerpliwży narod, nie naydzie fię żaden, Coby tám fzeć miefięcy przetrwał y żyw zołtał *CiekPotr* 42.

cierpliwy na co (2): [*Hiszpanie*] W łzáciié á w zbroiách bárzo fie kochaią/ ná głod/ zimno/ y ná mną nędzę/ łą bárzo cierpliw. *BielKron* 280v; *BielSpr* 53v.

cierpliwy w czym (8): Słufza w rzeczach cierpliwym być/ Ktore inák nie mogą być *BierEz* Lv; *RejPos* 265v; wdoległościách cierpliw/ y wpokufach dziwnie Bogu vfaięca byłá. *SkarŻyw* 193, 243 marg, 441, 527; *WujNT Rom* 12/12, Ccccc2v.

Wyrażenie: »cierpliwie znoszenie« (1): Nád to iefzcze/ iefli fię w tem Filozofow dołożymy/ wiele od nich vsłyszmy o hánowaniu gniewu/ á o łáfkawem y cierpliwem znośzeniu krzywđ [*de iniuriis clementer et patienter ferendis*]. *ModrzBaz* 68.

Szereg: »cichy, cirpliwy« (1): co fie dzyało nád cichymi/ nád cierpliwymi w wciłkach łwoich/ tho wżytko nád tymi wypełniono być muśi *RejPos* 265v.

α. Spokojny, spokojnie czekający (4) : Który ieft ćierpliwy [*qui patiens est*]/ Ípráwuie íie wielką mądrością: ále który niećierpliwy/ wywyífa głupítwo íwoie. *Leop Prov* 14/29; Szalony ludzki rozum/ áni oni znáią/ Íáko młodość/ y żywot prędko vpływáią/ Co ty wiedząc/ bądź ćierpliwy do kréfu żywotá/ Strzegąc íie/ ile możefz/ trofki á kłopotá. *KochFrag* 15; *GosłCast* 48; Y ná toć powiem/ íedno bądź ćierpliwy/ A nie bądź do tey wody ták íkwápliwý *KlonFlis* D3v.

a. Wytrwały (20) : Nie będziefz mocz ćierpliwy być, dokąd woley íwey nie przemożefz. *BielŻyw* 85; *LubPs* V2v; niewieícia płéc/ będąc mdleyízey náтуры/ y nie ták ćierpliwey/ rychley może być przywiedzioná vpominánim y mękámi ku wyznánium/ niż Mąż. *GroicPorz* ii2v; *KrowObr* 63, 129v; Ten który ieft ćierpliwým wízytko znoí do czáfu [*usque in tempus sustinebit patiens Vulg*]/ ále potym przychodzi mu weíele. *BibRadz Eccli* 1/22 [29], *1.Thess* 1/3; A wy tym czáfem bądźcie Polacy ćierpliwi/ Aż íye íáwnie pokaże/ gdzie práwy gdzie krzywý. *KochZg* A4; *SkarŻyw* 62, 413; *WujNT Iac* 5/7, 8, s. 704 marg.

ćierpliwy w czym (2): *StryjKron* 607; Gdy ták złoczyńcá będzie ćierpliwy w tym boiu *KlonWor* 39.

Szereg: »pokorny i ćierpliwy« (1): bog pokornych y czyerplyuych íwych ílug nyeopufzcza y ímátek ych obroczył *PatKaz II* 63.

W przen (4) : *KochMon* 30; Skoro zás polá íniegiem/ á głębokie brody Mroźna Zimá przykrylá ćierpliwými lody *KochPam* 83; Ciérpliwa pámięc. *KochAp* 9; Gdyż tedy ćirpliwy pług/ y twarde kámienie Czás níżczy/ wierze íednák trwáią w ítaley cenie. *RybGęśli* B3.

2. Łagodny, miłosierny, wyrozumiały, tolerancyjny; tolerans Calep, Cn; patiens Vulg; aequus Mącz; benignus Cn (62) : [*Dyogenes*] Był też y barzo ćirpliwy, gdyż íednego czáfu o gniewie mówił, íeden mu na twarz plunął y ípytałgo gniewali íie który odpowiedział, nie gniewamci íie *BielŻyw* 72, 148; Víta nie ízyrokie [...] człowieka vkazuią, ípokoynego, boiaznego, ćirpliwego, y wiernego *GlabGad* Ov, N2v, O4v; *Leop Eccli* 5/4, *Is* 42/14, *Nah* 1/3; Człowiek gniewliwy wízczyzna zwády/ ále ten który ieft ćierpliwy vsmierza niefnáiki. *BibRadz Prov* 15/18; á człowiek ćierpliwy lepízy ieft niżli ten który ieft wynioíley myíli. *BibRadz Eccl* 7/9; Kto tak żelazney głowy/ albo tak ćirpliwy/ Zeby mógł wízitkich íłuchać *KochSat* B2v; *OrzQuin* D3; *BiałKaz* H2v; *CzechRozm* 183v, 235v; *ModrzBaz* 68; *SkarŻyw* 82, 142, 483; *KochBr* 152; *ActReg* 167; *Calep* 612b, 1071b; Który/ długo ćierpliw/ z tą íáfką złófnemu/ Karánie znieíć kazał *GrabowSet* R4v, N2, R4v, S4; Miłość ieft długo ćierpliwa/ íáfkáwa ieft *WujNT 1.Cor* 13/4, *Luc* 18/7, *2.Tim* 2/24, Yyyyyy; *SkarKaz* 83a.

ćierpliwy ku komu (1): znaízayćie niemocene/ ćierpliwými bądźcie ku wízytkim. *WujNT 1.Thess* 5/14.

ćierpliwy na co (2): Cierpliwy ná obmowy y czći vwłoczenia y ízemraniá. *SkarŻyw* 483 marg; *SkarKaz* 3a.

ćierpliwy nad czym (2): Ieft nam Pánem miłóíciwym/ nád złoícią náízą ćierpliwým. *ArtKanc* Q19v; *GrabowSet* V3v.

ćierpliwy w czym (2): Káždemu który w krzywdzye yeft závždy ćirpliwy *LubPs* X4v. Cf *Wyrażenie*.

Wyrażenie: »w íłuchaniu ćierpliwy« (1): Náukác tu ieft Królom daná/ áby oni poty w íłuchánium ćierpliwými byli/ pokiby mowá czyiá Máieístatu ich nie thykáłá. *OrzQuin* D3v.

Szeregi: »cichy, (i) cierpliwy« [szyk 4 : 1] (5): *CzechRozm* 234v, 239v, 244v; ktore w łobie nie ma nic ducha ćichego y ćierpliwego Chryštułowego *CzechEp* *3v; *LatHar* 611.

»miłosierny, (a, i) cierpliwy« = *misericors et patiens Vulg* [szyk 3 : 2] (5): *WróbŻołt* 85/15; Ale ty Pánye Boże ná wlfem miłofierny/ Ćirpliwy w dobrocyach twych ták nigdy niezmierny *LubPs* T2; Miłościwy á lutościwy Pan/ ćierpliwy á hoynie miłofierny. *Leop Ps* 144/8; *SkarŻyw* 135; *SkarKaz* 278a.

»cierpliwy i (a) wielkiego miłosierdzia« = *patiens et multae misericordiae Vulg* (2): *WróbŻołt* 85/15; A thy Pánie Boże lutościwy y miłościwy: ćierpliwy y wielkiego miłofierdzia/ y prawdziwy. *Leop Ps* 85/15.

»mocny a (i) cierpliwy« [szyk 4 : 1] (5): *LubPs* B6; Gniew Boży przeciwko nieprzyziacielom swoim/ ktory iest ćierpliwy y mocny/ ktorego gniewu żaden łie záltáwić niemoże *Leop Nah* 1 arg; *HistRzym* 88, 88v, [89]v.

»skromny i cierpliwy« [szyk 3 : 2] (5): *OpecŻyw* 48v; *CzechRozm* 234; *CzechEp* 52; Tyberius też łkromnym y ćirpliwym *aduerfus conuicia malosque rumores* okazał łie/ częłto ty łłowá máiac w przypowiełci/ że w wolney R. P. wolny theż vmyłł y głos być ma. *Phil* Q3; Vczćielz łię tym przykłádem ludkowie włomni: Miłuyćie zgodę: bądźćie ćierpliwi y łkromni. *KlonWor* 51.

»życzliwy i Ćirpliwy« (1): Favete, adeste aequo animo, et rem cognoscite, Słuchaycie pilnie/ Bądźćie życzliwi y Ćirpliwi. *Mącz* 120a.

W przen (1) : Ták rozmáite chłuby miedzy łobá zwykli czynić [...] z iákich inłzych plotek nikczemnych/ że y włzy mułiályby być bárzo ćierpliwe/ ktoreby łie do słuchánia tych rzeczy náchyłć chćiály *ModrzBaz* 61.

3. *Cierpiący* (3) : gdy go [*Chrystusa*] tu z námi nie máłz thákiego: iáko ná łwiećie z námi żył? to iest łmiertelného/ niedołtáteczného/ ćierpliwego/ krzywdy odnołzácego? *BiałKat* 306; Vczyn mię Pánie Boże [...] ćierpliwym bez łzemránia/ pokornym bez obłudnego zmyłlenia/ welołym bez rołpułty *LatHar* 22.

Szereg: »cierpliwy, pokorny« (1): Rozumiéyże tedy iuż łłowá Pánłkié: iż nie zówždy Chryłtułá mamy widomégo/ łmiertelného/ ćierpliwego/ pokorného *BiałKat* 306.

4. *Możliwy do zniesienia* (1) : Patibilis, Quod perferri potest – łatwi do czerpienia, czerpliwi. *Calep* 763a.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (6) : Patientissimus omnium hominum, Bárzo wielmi czerpliwy. *Mącz* 284b, 284b [2 r.]; *Calag* 218a; *Patiens* – Czerpliwi. *Calep* 763a; *WujNT* Zzzzz4v.

Synonimy: 2. *cichy, łagodny, miłosierny.*

Cf **CIERPIĄCY, CIERPIĘTLIWY, NIECIERPLIWY**